

Samgöngu-og sveitarstjórnarráðuneytið

Sölvhólsstötu 7
101 Reykjavík

Vesturbyggð, 5. ágúst 2021
2107031 RH

Efni: Umsögn Vesturbyggðar um grænbók um samgöngumál - stöðumat og valkostir

Vísað er til tilkynningar í samráðsgátt stjórnvalda dags. 6. júlí sl. þar sem óskað er eftir umsögn um drög að grænbók um samgöngumál. Fulltrúar sveitarfélagsins Vesturbyggð sátu samráðsfund um stöðu samgöngumála þann 22. mars sl. og ber að fagna því mikla og góða samráði sem hefur verið um vinnslu grænbókarinnar.

Eftirfarandi er umsögn Vesturbyggðar um grænbók um samgöngumál.

Ábendingar um 3. kafla Stöðumat.

3.2.1 Samgönguöryggi

Á samráðsfundinum 22. mars sl. var m.a. rætt um umferðaröryggi og þau áhrif sem það hafi á búsetu fólks sérstaklega í hinum dreifðari byggðum og þar sem fara þarf um erfiða vegi. Á Vestfjörðum hafa samgöngur mikil áhrif á umferðaröryggi, þar sem innviðir í samgöngum hafa til langs tíma verið vanræktir og ekki í samræmi við það sem þekkist í öðrum landshlutum. Á sunnanverðum Vestfjörðum er ástandið einna verst þar sem innan vinnusóknarsvæðis þurfa íbúar að fara um langar vegalendir til að sækja atvinnu og þjónustu, má þar nefna háa fjallvegi, einbreiðar brýr og gamla malarvegi, m.a. á helstu áfangastaði ferðamanna, s.s. Látrabjarg, Rauðasand og Selárdal. Í skoðunarkönnun sem Vestfjarðastofa framkvæmdi á árinu 2020 kemur þetta skýrt fram og einnig þann kynjamun sem staða þessara innviða hefur fyrir svæðið í heild sinni. Mikilvægt er því að áhersla verði á viðhalds- og fjárfestingaþörf á sunnanverðum Vestfjörðum og átak verði gert í því að koma innviðum samgangna á sama stað og sjá má í öðrum landshlutum.

3.2.2 Þjóðvegir

Í kaflanum kemur fram að fjárveitingar til viðhalds vega hafi ekki mætt þörfum og því hafi viðhald safnast upp. Framlög hafi aukist undanfarin ár en ljóst sé að fjárfesta þurfi enn frekar. Vesturbyggð tekur undir þessa fullyrðingu en leggur áherslu á að greinamunur sé gerður á nýframkvæmdum og viðhaldsframkvæmdum. Óeðlilegt er að viðhaldsfé sé nýtt til að endurbyggja vegkafla sem vegna skorts á viðhaldi eru ónýtir, má þar nefna Bíldudalsveg um Mikladal milli Tálknafjarðar og Patreksfjarðar sem metinn var ónýtur í skýrslu til Vegagerðarinnar, Úttektir á klæðningum á Vestfjörðum 11. til 13. júní 2019, þar sem vegurinn er metinn 100% ónýtur. Óeðlilegt er að taka fé til slíkra nýframkvæmda af viðhaldsfé Vegagerðarinnar, sem mun koma niður á öðrum brýnum viðhaldsverkefnum sem

ráðast þarf í innan svæðisins. Þá kemur fram mikilvægi þess að mörkuð sé stefna um hálendisvegi, þar sem malavegir væru víða og hraða ætti lagningu bundins slitlags. Vesturbyggð bendir á að við forgangs Röðun um lagningu bundins slitlags sé æskilegt að ljúka við endurbyggingu og lagningu bundins slitlags á láglendi og í dreifbýli þar sem íbúar eru með ársbúsetu og ferðamenn fara um á ári hverju. Sérstaklega áður en almannafé er ráðstafað í bundið slitlag á hálendi landsins sem nýtist aðeins örfáa mánuði á ári. Vesturbyggð leggur áherslu á að marka þarf stefnu og markvissa aðgerðaráætlun um að útrýma malarvegum að helstu náttúruperlum landsins til að m.a. tryggja heilsársferðapjónustu í hinum dreifðari byggðum, áður en hálendisvegir verða í boði með bundnu slitlagi.

Ánægjulegt er að sjá í stöðumati tilvísun í jarðgangaáætlun Vestfjarða og er mikilvægt að litið verði til slíkra samgöngukosta innan svæðisins, þá sérstaklega á sunnanverðum Vestfjörðum þar sem erfiðir fjallvegir hafa veruleg neikvæð áhrif á búsetugæði íbúa og jafnrétti kynjanna.

3.2.3 Þjónusta á vegum

Eins og kom fram á samráðsfundi 22. mars sl. þá skera Vestfirðir sig úr þegar kemur að framleiðslu á ópolinmóðri vöru sem þarf að komast af svæðinu og til útflutnings allt árið um kring. Vesturbyggð leggur því ríka áherslu á skipulag vetrarþjónustu og að átak verði gert í að endurskoða reglur Vegagerðarinnar um vetarþjónustu, tekið sé mið af auknum umferðapunga en ekki eingöngu fjölda bifreiða og þá séu reglurnar þannig úr garði gerðar að unnt sé að bregðast við þegar breytingar verða í atvinnulífi og íbúaþróun sem kallar á aukna þjónustu á þeim vegum sem liggja innan sem út af við komandi vinnusóknarsvæðum. Mikilvægt er að horft verði til sveigjanlegri þjónustu og tryggt verði í auknara mæli aðgengi að ferðamannastöðum allt árið um kring. Þá þurfi að líta til bættrar vetrarþjónustu samhliða nýframkvæmdum, má þar nefna vetarþjónustu á Dynjandisheiði og niður í Arnarfjörð og þeirra áhrifa sem slíka framkvæmdir og aukin þjónusta mun hafa á jákvæða búsetu milli svæða og m.a. aukna möguleika á að stytta vegalengdir í skólaakstri barna.

Á bls. 16 segir *”Stór hluti vega á Íslandi eru malarvegir. Liggja þeir helst á fáfarnari leiðum um dreifbýl svæði. Þannig eru malarvegir stór hluti vegakerfa fámennari landshluta.”* Vesturbyggð mótmælir þessari fullyrðingu um að malarvegir liggi helst á fáfarnari leiðum en sú staða er ekki upp á sunnanverðum Vestfjörðum. Að öllum náttúruperlum í Vesturbyggð liggja malarvegir, má þar nefna Látrabjarg og Rauðasand, þá er Arnarfjörðurinn að nær öllu leyti malarvegur og telst hann fjölfarinn vegur. Á þessum leiðum eru einnig íbúar með heilsársbúsetu og atvinnustarfsemi allt árið um kring. Þá hefur reynst erfitt að fá uppsetta teljara á þessum malarvegum til að fá skráðan fjölda bifreiða sem fer um þessa vegkafla og því liggur ekki fyrir á öllum malarköflum hvort um sé að ræða fáfarnari leiðir eða ekki. Umorða þarf því þessa fullyrðingu, enda eru enn stór svæði á Vestfjörðum aðeins búin malarvegum. Ítrekuð er því ofangreind tillaga Vesturbyggðar um að stjórnvöld móti stefnu og markvissar aðgerðir við að útrýma malarvegum, sérstaklega áður en almannafé verði notað í bundið slitlag á hálendi landsins.

3.2.6 Almenningsamgöngur

Í kaflanum kemur m.a. fram að ný ferja og bætt skilyrði í Landeyjarhöfn hafi valdið því að nýtingarhlutfall hafnarinnar hafi verið um 90% og áfram verði leitað leiða til að tryggja sem besta nýtingu hafnarinnar. Að mati Vesturbyggðar vantar í stöðumatið áherslu stjórnvalda er varða ferjusiglingar um Breiðafjörð og mikilvægi Brjánslækjarhafnar, Flateyjarhafnar og Stykkishólmsahafnar hvort sem er vegna vöruflutninga eða ferðapjónustu. Yfir vetrartímann eru sunnanverðir Vestfirðir eins og eyja, svipað og Vestmannaeyjar, þar sem íbúar og

atvinnulíf treysta nær alfarið á ferjusiglingar um Breiðafjörð. Leggur Vesturbyggð til að í stöðumatið verði gerð skýrari grein fyrir þessum mikilvægu innviðum í samgöngum og áherslu stjórnvalda með að tryggja ferjusiglingar á þessu svæði m.a. með nýrri ferju og bættum aðstæðum í þeim höfnum þar sem ferjan leggst að. Mun slíkt án efa auka nýtingu hafnanna og ferjunnar líkt og þróunin hefur sýnt í Landeyjahöfn.

3.2.8 Ferðavenjur, skipulag og hagrænir þættir

Vesturbyggð leggur ríka áherslu á að tryggt sé eðlilegt viðhald og uppbygging flugvalla sem sinna innanlandsflugi, enda er nýting innanlandsflugs einna langmest á Vestfjörðum. Bíldudalsflugvöllur gegnir mikilvægu hlutverki fyrir sunnanverða Vestfirði, bæði fyrir farþegaflug og sjúkraflug og því er mikilvægt að áhersla sé á innviðauppgjöngu og viðhald.

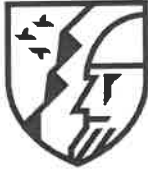
3.2.9 Samgöngur og atvinnulíf

Mikil atvinnuuppbygging og vöxtur hefur verið í atvinnulífi á sunnanverðum Vestfjörðum og hefur það haft í för með sér miklar áskoranir vegna vöruflutninga og aukins álags á samgönguinnviði, bæði vegasamgöngur og ferjusiglingar. Mikilvægt er að innviðir í samgöngum séu í stakk búnir til að takast á við þessa þróun enda er um að ræða atvinnugreinar eins og fiskeldi sem er að skila mikilvægum tekjum til þjóðarbúsins. Leggja þarf því ríka áherslu á að byggja upp innviði sem geta tekið við auknum vexti til framtíðar og unnt sé að bregðast við skjótt til að mæta þessari hröðu þróun, hvort sem er í innviðauppgjöngu eða þjónstu.

Í grænbók er lögð áhersla á að tryggja öryggi og afkastagetu innviða þegar kemur að ferðaþjónustu og hafa innviði sem styðja við ferðaþjónustu sem heilsárs atvinnugrein. Mikilvægt er að skilgreina þá vegakafla sem teljast til ferðamannaleiða, má þar nefna Vestfjarðaleiðina, en stór hluti leiðarinnar er enn í formi 60 ára malarvega með skerta eða enga vetrarþjónustu. Mikilvægt er að innviðir styðji við uppbyggingu og markaðssetningu leiðarinnar til að auka möguleika Vestfjarða á að hér geti blómstrað heilsárs ferðaþjónusta eins og þekkt er í öðrum landshlutum. Mikilvægt er að þessar leiðir verði skilgreindar og þeim forgangsraðað, en margir þeir malarkaflar sem um er að ræða eru á sunnanverðum Vestfjörðum, en þeir eru einnig nýttir af íbúum, sem í raun búa við skert búsetugæði í dag.

3.2.10 Fjarskipti og snjallir samögnur

Bent er á í kaflanum að gott farnetssamband sé mikilvægt öryggisatriði sem vegfarendur treysta á. Mörg svæði á Vestfjörðum hafa lélegt farnetssamband og hefur það oft skapað aukna hættu m.a. ef slys verða. Þá skiptir máli hjá hvaða símafyrirtæki þú hefur þín viðskipti og það er eitthvað sem þarf að greina og lagfæra í þeirri umgjörð sem gildir um farsímakerfið í heild sinni. Stuttlega er farið yfir uppbyggingu á snjallkerfum í samgöngum. Eitt af því sem mikið hefur verið kallað eftir og tengist vetrarþjónustu er upplýsingagjöf um færð á vegum og hvar moksturstæki eru staðsett. Vesturbyggð hefur lagt ríka áherslu á að þessi upplýsingagjöf verði eflað og tryggt sé að vegfarendur geti séð hvar moksturstæki eru staðsett og í hvaða átt þeir fara. Sérstaklega á svæðum þar sem íbúar þurfa að sækja vinnu og alla sína þjónustu, jafnvel yfir tvo fjallvegi. Þau svör sem fengist hafa við þessari ábendingu eru að persónuverndarsjónarmið komi í veg fyrir að þetta megi birta. Það skýtur samt skökku við að þetta sé óheimilt en í dag er unnt að fylgjast með ferðum ísbílsins á ferð um landið sem og að unnt er að fylgjast með moksturtækjum í stórborgunum í kringum okkur. Mikilvægt er að mati Vesturbyggðar að horft verði til snjalllausna er varða upplýsingagjöf og hún verði stórefld til að auka öryggi og draga úr kviða þeirra sem ferðast þurfa sérstaklega yfir háveturinn.

3.2.11 Fjármögnun innviða

Athygli vekur að öll samvinnuverkefni (PPP) eru staðsett á sunnanverðu landinu og að mati Vesturbyggðar er mikilvægt að fleiri slík verkefni komist af stað, enda eins og kom fram á samráðsfundinum 22. mars sl. að ef unnt er að flýta framkvæmdum með gjaldtöku þá sé æskilegt að nýta sér þetta form við uppbyggingu kostnaðarsamra framkvæmda eins og lagningu jarðganga.

3.4 Kynja- og jafnréttissjónarmið

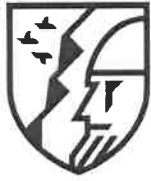
Í kaflanum segir „*Konur meta búsetugæði meira en karlar, t.d. í náttúrulegu og manngerðu umhverfi, aðgengi að fjölbreyttir þjónustu, menningu o.fl. Við skipulag samgangna þarf að huga að áhrifum m.a. á samþættingu atvinnu- og fjölskyldulífs, öryggi og barnvænleika.*” Öruggar samgöngur og góðar tengingar innan svæða og milli þéttbýliskjarna styrkja stöðu kvenna meira en karla og góðar samgöngur auka enn frekar að fjölskyldufólk vilji festa rætur á svæðinu. Gott dæmi um þessa stöðu má m.a. sjá af íbúatölum og kynjaskiptingu innan sunnanverðra Vestfjarða þar sem sækja þarf atvinnu og þjónustu yfir 1 -2 fjallvegi allt árið um kring. Í drögum að viðauka við innviðagreiningu Vesturbyggðar sem Efla vinnu nú að kemur fram að í samanburði við landið allt, þá hefur hlutfall einstaklinga í Vesturbyggð vaxið hratt og í dag eru hlutfallslega fleiri íbúar sem halda einir heimili af heildarfjölda kjarnafjölskyldu í byrjun árs 2020 eða um 3 prósentustig og þá voru 2 prósentustigum færri einstæðar mæður en að meðaltali yfir landið allt. Í dag er skipting íbúa í Vesturbyggð þannig að karlar er 57% en konur er 43% og hefur konum heldur fækkað. Í nýlegri skoðunarkönnun Vestfjarðastofu um samgöngur á Vestfjörðum kemur skýrt fram að íbúar upplifa kvíða og óöryggi við að ferðast innan og utan svæðisins, meirihluti kvenna en einnig má sjá að karlar upplifa slíkt einnig. Mikilvægt er því út frá kynja- og jafnréttissjónarmiðum að auki áhersla verði á að tryggja uppbyggingu örugga samgangna sérstaklega á landsvæðum þar sem hallar á konur.

3.5 Umhverfismál

Í kaflanum er lögð áhersla á að styðja orkuskipti í samgöngum. Vesturbyggð tekur undir það áhersluatriði en bendir einnig á að tryggja þarf næga raforku á Vestfjörðum svo orkuskiptin séu möguleg og samþætta þarf áætlanir stjórnvalda í þeim efnum. Því er mikilvægt að uppbygging flutningskerfis raforku á Vestfjörðum skv. kerfisáætlun Landsnets gangi eftir svo t.d. sé unnt að aka á rafknúnni bifreið alla Vestfjarðaleiðina.

5. Hver er þín skoðun?

Vesturbyggð telur að stöðumatið endurspegli ágætlega almennt mat sveitarfélagsins á stöðu samgangna. Lagfæra og skýra þarf þó ákveðin atriði sem lýst hefur verið hér að framan. Í grænbókina vantar þó alveg að fjalla um þá vegakafla sem stjórnvöld hafa flokkað og ákveðið að afhenda skuli til sveitarfélaga og hver áhrif slíkrar ákvörðunartöku hefur á þjónustu og frekari innviðaupbyggingu einstakra svæða. Í þeirri umgjörð sem um þessa vegakafla gildir í dag, er óljóst hver er veghaldari, þar sem oft á tíðum er um að ræða vegi sem ríkið hefur lagt um einkalönd og þá hafa minni sveitarfélög enga sem litla burði til að sinna viðhaldi þessara vega eða vetrarþjónustu. Leggja þarf áherslu á að greina þessa vegakafla betur og skýra umgjörðina, sérstaklega ef horft er til uppbyggingu ferðamannaleiða og öryggis vegfarenda, en margir þessir vegakaflar eru einmitt nýttir sem slíkir.

Vesturbyggð

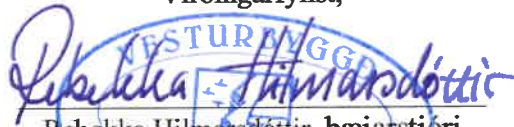
Aðalstræti 75, 450 Patreksfirði, kt. 510694-2369, Sími 450-2300.

Lykilviðfangsefnin endurspeglar helstu álitamál framtíðarinnar. Forgangsraða mætti malarvegum ofar í listann og einnig farnetssambandi sem er gríðarlega stór öryggisþáttur í öllum samgöngum.

Að mati Vesturbyggðar væri unnt að auka skilning á samgöngum með því að bæta enn frekar inn í Vegvísinn, færa þar inn stöðumatið þannig að þar séu dregnar saman þær upplýsingar sem fyrir liggja hjá Vegagerðinni, km. í bundnu slitlagi eða malarvegum, fjöldi einbreiðra brúa og svo framvegis, þannig að unnt sé að fá betri yfirsýn yfir svæðin og kortleggja skýrar aðgerðaráætlun og forgangs röðun innan einstakra svæða.

Undirrituð veitir allar frekari upplýsinga vegna umsagnar þessarar, sé þess óskað.

Virðingarfyllst,

Rebekka Hilmarisdóttir, bærarstjóri

